

บทที่ 7

ข้อเสนอแนะ

7.1 การประเมินผลการดำเนินงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพ ตามวิธีที่เสนอในการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อประเมินผลการดำเนินงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพ ในระดับโรงเรียนได้ ซึ่งจะช่วยให้ทราบได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า นักเรียนกลุ่มใดที่สามารถดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองได้ดี และนักเรียนกลุ่มใดที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อโรคในช่องปาก การแก้ปัญหาเพื่อให้สภาวะสุขภาพช่องปากในภาพรวมของโรงเรียนดีขึ้น จะทำได้ตรงกลุ่มเป้าหมายยิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องของการควบคุมการแปรงฟัน การส่งต่อนักเรียนไปรับบริการทันตกรรม และการใช้ฟลูออไรด์เพื่อป้องกันโรคฟันผุเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย เป็นต้น

ในการนำรูปแบบวิธีประเมินผลผลที่น่าเสนอในการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ จะสามารถทำได้ง่ายขึ้น หากมีการบันทึกผลการตรวจสภาวะช่องปากนักเรียน ตามดัชนีเฝ้าระวังทันตสุขภาพ แต่ละครั้งลงในแบบบันทึกสุขภาพนักเรียนประถมศึกษา (สศ. 3) ซึ่งในแบบฟอร์ม สศ.3 รุ่นใหม่จะมีช่องสำหรับบันทึกข้อมูลนี้ แยกต่างหากอยู่แล้ว การประเมินผลโดยศึกษาจากบันทึกผลการตรวจสภาวะช่องปากทุกครั้งอย่างต่อเนื่องของนักเรียนแต่ละคน จะช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการสภาวะช่องปากของนักเรียนทั้งในลักษณะเฉพาะราย ในภาพรวมของชั้นเรียนและของนักเรียนทั้งโรงเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

7.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อปรับปรุงดัชนีการตรวจสภาวะอนามัยช่องปาก ควบคู่ไปกับการกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาสภาวะอนามัยช่องปาก ที่ได้จากผลการตรวจตามดัชนีดังกล่าว ทั้งนี้โดยคำนึงถึงศักยภาพของครูที่สามารถคัดแยกสภาวะเหงือกอักเสบได้ ในระดับที่แตกต่างจากทันตบุคลากร และข้อจำกัดตามสภาพความเป็นจริงในการแบ่งกลุ่มเพื่อควบคุมการแปรงฟันของนักเรียนในโรงเรียนโดยทั่วไป

ดัชนีที่ปรับปรุงใหม่ ควรเป็นดัชนีที่สามารถใช้ตรวจได้ง่ายขึ้น ให้ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือมากกว่า โดยใช้เวลาในการตรวจและบันทึกน้อยลง ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าควรลดรายละเอียดในการตรวจลง เช่น การตรวจสภาวะอนามัยช่องปากโดยไม่ต้องแบ่งเป็น sextant และบันทึกผลการตรวจสภาพเหงือกเพียง 3 ลักษณะ คือ ปกติ มีเหงือกอักเสบ หรือมีสภาวะต้องการการรักษาเร่งด่วน ในส่วนการแก้ไขปัญหที่โรงเรียนโดยการแปรงฟัน ควรมีการกำหนดมาตรการควบคุมเข้มงวดเฉพาะในกลุ่มที่มีสภาวะเหงือกอักเสบ และ/หรือมีสภาวะที่ต้องการการรักษาเร่งด่วนเท่านั้น เพื่อให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นในการนำไปปฏิบัติ

นอกจากนี้ในการกำหนดสภาพเหงือกอักเสบและสภาวะที่ต้องการการรักษาเร่งด่วน ควรจะระบุลักษณะที่สังเกตได้ชัดเจนโดยสายตาของครู เพื่อช่วยให้ผลการตรวจมีความถูกต้องมากขึ้น เฉพาะการตรวจสภาวะเหงือกอักเสบ อาจไม่ต้องใช้วิธีดูจากสภาพเหงือกโดยตรง เนื่องจากสภาวะเหงือกอักเสบ สามารถถูกตรวจพบได้ด้วยอาการมีเลือดออก เมื่อเหงือกถูกกระทบเพียงเล็กน้อย ดังนั้นหากให้นักเรียนใช้แปรงสีฟันที่สะอาด แปรงฟันตามปกติโดยไม่ใช้ยาสีฟัน ถ้าพบว่ามีเลือดติดอยู่ที่ขนแปรง ก็ประเมินในเบื้องต้นได้ว่า นักเรียนผู้นั้นมีสภาวะเหงือกอักเสบ

7.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อปรับปรุงดัชนีการตรวจสภาวะฟันผุ เพื่อช่วยให้ครูสามารถแยกแยะสภาวะฟันผุออกจากฟันน้ำนมผุได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้จากผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพของประชาชนไทยปี 2532 และ ปี 2537 แสดงให้เห็นว่าในเด็กวัย 6 ปี และ 12 ปี ที่มีฟันผุนั้น มากกว่าร้อยละ 90 ของซี่ฟันที่ผุ เป็นฟันกรามถาวร ซี่ที่ 1^{3,4} ดังนั้น หากมีการใช้ฟันกรามถาวรซี่ที่ 1 เป็นตัวแทนในการตรวจสภาวะฟันผุ แทนการตรวจฟันถาวรทุกซี่ในช่องปากดังที่เป็นอยู่ น่าจะมีส่วนช่วยให้ครูสามารถตรวจหาฟันผุได้ง่ายขึ้น และมีโอกาสผิดพลาดน้อยลง โดยที่สามารถตรวจพบสภาวะฟันผุได้ใกล้เคียงกับสภาพที่เป็นจริง

7.4 ควรมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางปรับปรุงระบบการส่งต่อนักเรียน เพื่อรับบริการทันตกรรม เพื่อให้เด็กนักเรียนที่จำเป็นต้องได้รับการรักษาทางทันตกรรม สามารถได้รับบริการทันตกรรมที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งไม่มีสภาวะที่ต้องการการรักษาเร่งด่วน (ระดับ จ) หรือมีฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษาเหลืออยู่ เพื่อให้เด็กนักเรียนมีสภาพช่องปากที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน โดยเฉพาะเรื่องการแปรงฟันหลังอาหาร ซึ่งเป็นมาตรการที่สำคัญในการแก้ปัญหาสุขภาพช่องปาก

การปรับปรุงระบบส่งต่อเพื่อรับบริการทันตกรรมดังกล่าว ควรพิจารณาศึกษาหาแนวทางและรูปแบบการดำเนินงานในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยอาจเริ่มจากการนำเสนอปัญหาทันตสุขภาพและความจำเป็นต้องรับบริการทันตกรรมของนักเรียน ให้องค์กรชุมชนได้รับทราบ เช่น การนำเสนอในที่ประชุมผู้ปกครองนักเรียน กรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อให้องค์กรชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหา และกำหนดมาตรการสนับสนุนทั้งในเรื่องของการส่งต่อเพื่อรับบริการทันตกรรม และการส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพในโรงเรียน ซึ่งยังเป็นส่วนที่มียุทธศาสตร์น้อยมากและเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งต่อพัฒนาการของงานเฝ้าระวังทันตสุขภาพในอนาคต